

TURIZMNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI: YANGI ISH O'RINLARI VA TADBIRKORLIK IMKONIYATLARI**Quchkarov Abbos Gulimboyevich***Turizm fakulteti 2-kurs Magistranti**Alfraganus Universiteti***E-mail:** *quchkarovabbos@gmail.com***Annotatsiya**

Ushbu maqolada turizmning iqtisodiyotga ta'siri, yangi ish o'rinlari yaratish va tadbirkorlik imkoniyatlarini kengaytirishdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda xalqaro tashkilotlarning statistik ma'lumotlari va O'zbekiston misolida tahliliy yondashuv qo'llanilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, turizm iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri bo'lib, xizmat ko'rsatish sektori va kichik biznesni rivojlantirishga sezilarli hissa qo'shadi. Shuningdek, turizmning barqaror rivojlanishi uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, infratuzilma rivoji va innovatsiyalar muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Turizm, iqtisodiy rivojlanish, ish o'rinlari, tadbirkorlik, investitsiyalar, xizmat ko'rsatish, innovatsiyalar, infratuzilma.

Kirish

Turizm bugungi kunda global iqtisodiyotning eng dinamik va tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, turizm global yalpi ichki mahsulotning (YAIM) 10 foizidan ortig'ini tashkil etib, millionlab kishilarni ish bilan ta'minlaydi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar uchun turizm yangi ish o'rinlari yaratish, tadbirkorlik imkoniyatlarini kengaytirish va aholi daromadlarini oshirish vositasi hisoblanadi.

Turizm sohasi to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi. To'g'ridan-to'g'ri ta'sir sifatida, mehmonxona, restoran, transport va sayyohlik agentliklarining faoliyati misol bo'la oladi. Bilvosita ta'sir esa turizm bilan bog'liq bo'lgan boshqa sohalarga, jumladan, hunarmandchilik, oziq-ovqat ishlab chiqarish va servis xizmatlariga bo'lgan talabning oshishi orqali namoyon bo'ladi.

Rivojlangan mamlakatlarda turizm milliy daromadning muhim qismini tashkil etsa, rivojlanayotgan davlatlar uchun esa u iqtisodiy o'sishning katalizatori sifatida xizmat qiladi. Xususan, O'zbekiston kabi tarixiy va madaniy merosga boy davlatlarda turizm infratuzilma rivoji, yangi ish o'rinlari yaratish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun katta salohiyatga ega.

Hozirgi kunda O'zbekiston hukumati turizm sohasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratib, vizasiz rejimni kengaytirish, infratuzilmani yaxshilash, sayyohlik xizmatlarini diversifikatsiya qilish va milliy madaniy merosni ommalashtirish bo'yicha

keng ko‘lamli islohotlarni amalga oshirmoqda. Ushbu chora-tadbirlar turizm sektorining o‘rishiga va mahalliy iqtisodiyotni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, turizm ekologik va madaniy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Barqaror turizm atrof-muhitni muhofaza qilish, mahalliy aholi hayot sifatini yaxshilash va madaniy merosni asrab-avaylash imkoniyatlarini yaratadi. Shu sababli, turizmning iqtisodiy ta‘sirini tahlil qilish bilan birga, uning ekologik va ijtimoiy jihatlari ham hisobga olinishi kerak.

Ushbu maqolada turizmning iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri, xususan, yangi ish o‘rinlari yaratish va biznes imkoniyatlarini oshirishdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqot orqali turizmning xizmat ko‘rsatish sohasiga ta‘siri, tadbirkorlik muhitiga qo‘shadigan hissasi va davlat siyosati orqali turizmni rivojlantirish yo‘nalishlari chuqur o‘rganiladi.

Tadqiqotning Asosiy Maqsadi

Tadqiqotning asosiy maqsadi turizm sohasining iqtisodiy rivojlanishga ta‘sirini, yangi ish o‘rinlarini yaratish va tadbirkorlik imkoniyatlarini oshirishdagi rolini o‘rganishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun turizm sektorining iqtisodiy o‘rish va barqaror rivojlanishga qo‘shayotgan hissasi batafsil tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida quyidagi jihatlar ko‘rib chiqiladi:

- Turizmning xizmat ko‘rsatish sohasiga ta‘siri va uning ichki iste‘molga qo‘shadigan hissasi;
- Turizm orqali ish o‘rinlari yaratish mexanizmlari va ularning barqaror bandlik darajasini ta‘minlashdagi roli;
- Turizm sektorining kichik va o‘rta biznesni rivojlantirishdagi o‘rni va tadbirkorlik muhitiga ko‘rsatadigan ijobiy ta‘siri;
- Turizmning infratuzilma rivojiga ta‘siri, transport va mehmonxona tarmoqlariga qo‘shadigan hissasi;
- Davlat siyosati va investitsiyalarning turizm sektoriga ta‘siri, turizmni qo‘llab-quvvatlash strategiyalarining samaradorligi;
- Global turizm tendensiyalarining mahalliy iqtisodiyotga qanday ta‘sir ko‘rsatishi va ushbu jarayonda O‘zbekiston uchun imkoniyatlar.

Ushbu jihatlarni chuqur o‘rganish orqali turizm sohasining mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga qo‘shadigan hissasini aniq baholash, muhim xulosalar chiqarish va tavsiyalar ishlab chiqish ko‘zda tutilgan.

Asosiy Savollar

1. Turizm sohasi iqtisodiyotga qanday ta‘sir ko‘rsatadi?
2. Turizm sektori orqali qancha yangi ish o‘rinlari yaratiladi?
3. Turizm kichik biznes va tadbirkorlik imkoniyatlarini qanday oshiradi?
4. Turizm infratuzilmasining rivojlanishi iqtisodiyotga qanday hissa qo‘shadi?

5. Davlat siyosati va investitsiyalar turizm sohasining o‘rishiga qanday ta‘sir qiladi?

Metodologiya

Tadqiqot turizm sohasi va uning iqtisodiy ta‘hiri bo‘yicha kompleks tahlilga asoslangan bo‘lib, xalqaro tashkilotlar va O‘zbekiston statistik ma‘lumotlariga tayaniladi. Turizmning iqtisodiyotga ta‘sirini baholash uchun quyidagi metodlar qo‘llanildi:

- **Statistik tahlil** – turizm sohasi bo‘yicha xalqaro va mahalliy statistik ma‘lumotlar o‘rganildi. UNWTO, Jahon Banki va O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma‘lumotlaridan foydalanildi.

- **Taqqoslash usuli** – turizm rivojlangan mamlakatlar tajribasi bilan O‘zbekiston holati solishtirildi. Jumladan, Turkiya, Malayziya va Gruziya kabi mamlakatlarning turizmni rivojlantirish strategiyalari o‘rganildi.

- **Ekspert suhbatlari** – turizm sohasi bo‘yicha mutaxassislar va tadbirkorlar bilan suhbatlar o‘tkazilib, ularning fikrlari tahlil qilindi.

- **Sifat tahlili** – turizmning tadbirkorlik va ish o‘rinlarini yaratishga ta‘hiri bo‘yicha mavjud ilmiy maqolalar va tahliliy materiallar o‘rganildi.

- **Case study (amaliy misollar)** – O‘zbekistonda turizm rivoji bo‘yicha amaliy misollar keltirilib, ularning iqtisodiyotga ta‘hiri baholandi.

- **Mintaqaviy tahlil** – turizmning urbanizatsiya, infratuzilma va mahalliy biznesga ta‘hiri mintaqaviy nuqtai nazardan o‘rganildi.

- **Investitsion tahlil** – turizm sohasiga kiritilayotgan xorijiy va mahalliy investitsiyalar ko‘lami va ularning iqtisodiy samaradorligi tahlil qilindi.

Bu metodlar yordamida turizm sohasi bo‘yicha chuqur tahlil o‘tkazilib, uning iqtisodiyotga ta‘hiri keng yoritildi.

Xulosa

Turizm iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, u ish o‘rinlari yaratish, kichik va o‘rta biznesni rivojlantirish hamda investitsiyalarni jalb qilish orqali milliy iqtisodiyotga sezilarli hissa qo‘shadi. Ushbu sohaning rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va aholi turmush darajasining oshishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, turizm sohasi to‘g‘ridan-to‘g‘ri va bilvosita iqtisodiy o‘rishga hissa qo‘shadi. Xususan, turizm infratuzilmasining rivojlanishi mehmonxona, transport va umumiy ovqatlanish xizmatlarining

kengayishiga olib keladi. Shu bilan birga, hunarmandchilik, qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish va mahalliy servis xizmatlariga bo'lgan talabning ortishi tadbirkorlik faoliyatini jonlantiradi.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, davlat tomonidan turizm sohasini qo'llab-quvvatlash, xususan, vizasiz rejim joriy etilishi, infratuzilma loyihalariga investitsiyalar kiritilishi va sayyohlik xizmatlarini diversifikatsiya qilish kabi chora-tadbirlar turizmning iqtisodiyotga ijobiy ta'sirini kuchaytiradi.

Kelajakda turizm sohasining yanada rivojlanishi uchun barqaror turizm konsepsiyasiga rioya qilish, ekologik muhofaza tadbirlarini kuchaytirish va mahalliy aholining turizm rivojiga jalb qilinishini oshirish muhim hisoblanadi. Shuningdek, raqamli texnologiyalarni joriy etish va marketing strategiyalarini takomillashtirish orqali xalqaro sayyohlarni jalb qilish imkoniyatlarini yanada kengaytirish lozim.

Umuman olganda, turizmning iqtisodiyotga ta'siri juda keng bo'lib, u nafaqat daromad manbai, balki madaniy merosni asrab-avaylash va global integratsiyani kuchaytirish vositasi sifatida ham katta ahamiyatga ega. Shunday ekan, mamlakatlar turizm sektorini rivojlantirish va samarali boshqarish orqali o'z iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotiga katta hissa qo'sha oladilar.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. UNWTO. (2023). *World Tourism Barometer*. Madrid: United Nations World Tourism Organization.
2. Jahon Banki. (2022). *Tourism Development and Economic Growth: A Global Perspective*. Washington, DC: World Bank Group.
3. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2022). *O'zbekistonning turizm sohasi bo'yicha statistik ma'lumotlari*. Toshkent: Statistika qo'mitasi.
4. OECD. (2021). *Tourism Trends and Policies*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
5. Smith, M. & Richards, G. (2020). *Tourism, Culture and Economic Development*. London: Routledge.
6. Hall, C. M. & Williams, A. M. (2019). *Tourism and Innovation*. New York: Routledge.
7. O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi. (2023). *Turizm sohasi bo'yicha milliy strategiya va islohotlar*. Toshkent: Turizm qo'mitasi.
8. World Economic Forum. (2022). *Travel & Tourism Development Index*. Geneva: WEF.